

Werkvragen bij Avinoe - Onze Vader

De joodse achtergronden van Onze Vader

door Marcel Poorthuis en Theo de Kruijf z.g., uitgave © 2016 Adveniat/Pardes

Ophelderingsvragen en levensvragen

In het leerhuis staan de vragen centraal. Vragen zijn uitdrukking van verwondering en zonder verwondering is het niet mogelijk om iets te leren. Als een leerhuis erin slaagt om een sfeer van openheid en wederzijds respect te creëren, waarin ruimte is voor ieders vragen, is er veel bereikt. Het is immers niet zo eenvoudig om vragen in alle rust te beluisteren zonder direct klaar te staan met pasklare antwoorden. Deze echte vragen in een leerhuis, deze *levensvragen*, kunt u alleen samen met elkaar ontwikkelen door naar elkaar te luisteren.

Er zijn echter nog andere vragen. Die vragen richten zich op de tekst die wordt bestudeerd en zijn bedoeld als hulpmiddel bij het ophelderen van de tekst. Het zijn niet de belangrijkste vragen in een leerhuis, maar zijn meer bedoeld om bij uzelf na te gaan of u de tekst goed hebt gelezen. In een leerhuis waar teksten bestudeerd worden, gaan deze *ophelderingsvragen* vooraf aan de *levensvragen*. U kunt deze vragen alleen of in groepen bespreken.

De onderstaande vragen zijn zonder uitzondering ophelderingsvragen. Ze horen bij het boekje: *Avinoe - Onze Vader. Over de joodse achtergronden van het Onze Vader*. Dit boekje werd geschreven door de exegeet en oud-voorzitter van de Katholieke Raad voor Israël, prof. Theo de Kruijf (hoofdstuk 3 en 4), moge zijn gedachtenis tot zegen zijn; en judaïcus prof. Marcel Poorthuis, destijds studiesecretaris van de Katholieke Raad voor Israël (hoofdstuk 1, 2, 5 en 6), thans hoogleraar in de dialoog tussen de godsdiensten aan de Faculteit Katholieke Theologie van de Universiteit van Tilburg.

Het boekje is in 2016 opnieuw uitgebracht in een grondig herziene editie door uitgeverij Adveniat in Baarn en uitgeverij Pardes te Amsterdam en te verkrijgen via www.adveniat.nl, of www.stichtingpardes.nl en ook via de boekhandel.

Deze vragen zijn op grond van jarenlange ervaring in leerhuizen ontwikkeld door de judaïcus dr. Wim Reedijk. Ze zijn geplaatst op de websites van beide organisaties, om vrij te gebruiken bij het boekje. Aan de hand ervan kunt u bij uzelf nagaan of u de tekst goed hebt gelezen.

Wel blijft de waarschuwing van kracht: als deze vragen zijn beantwoord, is het leerproces nog maar net begonnen!

Leeswijzer voor zes avonden

U kunt de vragen in de volgorde waarin ze afgedrukt staan bestuderen. Het is redelijk om per avond twee paragrafen van een hoofdstuk aan de orde te stellen, die de mensen thuis

kunnen voorbereiden aan de hand van deze werkvragen. Als er een inleider is (het kan ook zonder!), kan deze af en toe teruggrijpen op een vraag, dit om de tekst te verhelderen.

De vragen hoeven niet allemaal afgewerkt te worden en ook niet in deze volgorde. De eerste twee hoofdstukken behandelen het joodse gebed en zijn algemeen inleidend van aard. Misschien vindt u het leuk om meteen met het Onze Vader te beginnen, eventueel gecombineerd met een inleiding in het joodse bidden. Het is heel goed mogelijk, om één bede per avond te behandelen en de desbetreffende vragen uit hoofdstuk 3, 4 en 5 tegelijkertijd aan de orde te stellen. Men zou in dat geval een gedeelte van de avond aan een bede kunnen wijden en een ander gedeelte aan één van de paragrafen uit hoofdstuk 1 en 2. Voelt u meer voor de actuele discussie over de veranderingen in de tekst van het Onze Vader, dan is hoofdstuk 6 aan te bevelen. Daarover zijn overigens geen vragen geformuleerd; die komen vanzelf!

Welk traject men ook kiest, in een groep die gemotiveerd is voor enige studie zou men in zes avonden het boekje in zijn geheel kunnen doorwerken.

Hoofdstuk I: Over het joodse bidden

Studievragen bij I, 1: *Woorden en stilte*.

- Welke redenen geeft de auteur voor ons probleem bij het verstaan van de woorden van de bijbel?
- Welke twee kanten zitten aan het gebruik van woorden?
- Welke weg wordt door mystici bewandeld; en waarom?
- Wat zegt de joodse denker André Neher over de stilte?
- Welke soorten van zwijgen noemt de auteur?
- Wat drukt het verhaal van Elia op de Horeb uit?
- Waarom zet de bijbel zich af tegen afgoderij?
- Waarmee wordt afgoderij gelijkgesteld?
- Waarom is de Naam van god onuitsprekelijk?
- Wiens spreken wordt tegenover het zwijgen van Adam geplaatst?
- Hoe functioneren woorden en stilte in Gen. 22?
- Waarvan kan stilte óók een uiting zijn?
- Wat drukt de wens van Jezus uit om vóór het bidden de verborgenheid van de binnenkamer op te zoeken?
- Welke problemen worden er genoemd in verband met de woorden van het gebed?
- Welke zin geven de woorden van de 'traditie' aan het bidden?
- In welke zin in is Mozes het voorbeeld voor de biddende mens? (drie maal)
- Wat is de les van Rabbi Eliezer ben Hyrkanos?
- Welke rol speelt de leraar in de rabbijnse traditie?
- Is het vreemd dat bidden 'geleerd' kan worden en dat er ook over het bidden geleerd kan worden?
- Wat wordt er gezegd over lange en korte gebeden?
- Wat leert ons Rabbi Chanina (denk ook aan Mainonides' toevoeging)?
- In welke zin is gebed niet een voorrecht voor enkele begaafden maar voor iedereen?

Studievragen bij I, 2: *Profetie en gebed.*

- Hoe wordt gebed in verband gebracht met profetie?
- Waarom willen de profeten niet van harte profeet zijn?
- Waarom moest Jesaja eerst gezuiverd worden?
- Waarom valt de profetische boodschap zwaar?
- In welke zin is ieder mens uniek, en is zij/hij tegelijk ondenkbaar zonder de gemeenschap?
- Welke soorten van profeten worden onderscheiden?
- Waaruit blijkt Mozes profeet-zijn?
- Wat wordt bedoeld met Heschels uitspraak dat het in de bijbel niet gaat om een menselijke theologie maar om een goddelijke antropologie?
- Het opsplitsen van de werkelijkheid in een 'horizontale' en een 'verticale' dimensie zou niet erg verhelderen. Waarom niet?
- Wat bedoelt Rosenzweig in dit verband met een 'statisch geweten'?
- En wat is dan volgens Rosenzweig een 'goed geweten'?
- Hoe wordt het ethisch appèl omschreven?
- Wat betekent het voor mij als de naaste dichter bij God staat dan ikzelf?
- Waartoe wil het gebed mede opvoeden?
- Welke verbindingen brengen de woorden van het gebed tot stand?
- Wat wordt bedoeld met 'een groter zelf' (Max Kadushin)?

Studievragen bij I, 3: *De mens in ruimte en tijd.*

- Waaruit zou blijken, dat in onze maatschappij de eenzaamheid een 'taboe' is?
- Welk belang hecht de auteur aan de existentiële eenzaamheid?
- Waar en hoe komt in psalm 22 de eenzaamheid ter sprake?
- Wat stelt de psalmist tegenover zijn gevoel van verlatenheid?
- Waarom is de uitroep in psalm 22, vers 22 zo verrassend?
- Wat ontdekt de psalmist in zijn eenzaamheid?
- In welke zin weet de psalmist zich opeens deel van de gemeenschap?
- Waarin blijkt de psalmist zich verantwoordelijk te weten voor de wereld en kun je spreken van 'een mens in ruimte en tijd'?
- Op welke wijze worden in Hillels spreuk (p.25) de enkeling en de gemeenschap op elkaar betrokken?
- Tegen welke opvatting van de tijd keert Hillels spreuk zich?

Studievragen bij I, 4: *Discipline en expressie, regelmaat en spontaneïteit*

- Waarom wordt discipline vaak verward volgens de joodse denker Abraham Joshua Heschel?
- Hoe stelt discipline je in staat om gevoelens te uiten?
- Hoe past het voorbeeld van de 'muziek' in het betoog?
- Waaruit blijkt dat in de Vroege Kerk het Onze Vader niet zo maar even gebeden werd?
- Hoe heeft de rabbijnse traditie ook het gevaar van de regelmaat en de discipline onderkend?
- Wat is 'Kawwanah'?

- Hoe blijkt de scepsis tegen vaste gebeden in de joodse traditie nog meer verwoord?
- Wat kunnen woorden en rituelen afkomstig uit de geloofstraditie, van waarde zijn voor het persoonlijk gebed?
- Wat bedoelt de auteur met “de woorden (van het overgeleverde gebed) nemen ons op en dragen ons”?
- Waaruit blijkt dat “het verhaal” steeds verder gaat?

Hoofdstuk II: Enkele joodse gebeden

Studievragen bij II, 1: *Gebed en offer: het Achttiengebed.*

- Waarop “staat” de wereld volgens Simeon de Rechtvaardige?
- Wat drukte het offer vanouds uit?
- Hoe zie je dat offerdienst en daden van barmhartigheid met elkaar zijn verbonden?
- Hoe ziet de kritiek van de profeten op de offerdienst (cultus) eruit?
- Op welke wijze gingen gebed en offer samen?
- Hoe bracht men bijv. buiten de tempel (Jeruzalem) de verbondenheid met het dagelijks offer tot uitdrukking?
- Waaruit blijkt dat het driemaal daags bidden oud is?
- Hoe is het Achttiendegebed opgebouwd?
- Welke overeenkomst signaleert de auteur tussen de samenvatting van de middelste zegenspreuken van het Achttiengebed en het Onze Vader?
- Wat was het belang dat gebed met ‘dienst’ (avodah) werd gelijkgesteld vóór de verwoesting van de tempel in het jaar 70 C.E.?
- Waarom stelt Heschel dat gebed zelf offer is?
- Wat wordt in dit verband bedoeld dat de mens niet aan zichzelf toebehoort?
- Hoe sluiten de woorden van de joodse denker Soloveichik aan bij die van A.J. Heschel?
- Waaruit blijkt de ethische dieptedimensie van de taal?
- Welke interpretatie geeft de schrijver van het verhaal van Abraham en Izaak?
- Wat offert Abraham feitelijk op?

Studievragen bij II, 2: *Gods koningschap: het Sjema Jisrael.*

- Hoe vaak wordt het Sjema gebeden?
- In welke zin is het uitspreken van de eerste regels van het Sjema een daad van engagement?
- Wat impliceert volgens de auteur het belijden van “Gods eenheid”?
- Over wat voor vrijheid spreekt de auteur?
- Welke overeenkomsten tref je aan tussen het Sjema en het Onze Vader?
- Welke uitleg wordt gegeven aan God liefhebben met heel je vermogen? Vergelijk met “maak je vrienden met de Mammon” (LK 16:9).
- Welke interpretatie heeft de filosoof Hermann Cohen (leermeester van o.a. Franz Rosenzweig) aan het gebod: “heb je naaste lief als jezelf”?
- Waarom hebben engelen reden om afgunstig op de mens te zijn?
- Wat betekent God liefhebben met heel je hart?
- Waarom is de vertaling “kwade drift” voor “jetser hara” eigenlijk niet adequaat?

- Wat betekent dit voor het spreken over een ongedeeld of geheel hart?
- Waarom is de opdracht tot heiliging een opdracht voor de mens en niet voor de engelen?
- Hoe spreekt de auteur over de (lichamelijke) genietingen?
- In welk zin kan ascese bovenmenselijk worden?
- Wat betekent het denken over de 'jetser hara' voor de seksualiteit?
- Hoe bederft de 'jetser hara' onze taal?
- In welk zin is het citaat uit Zefanja 3,9 de keerzijde van het verhaal van de Toren van Babel (Gen. 11)?
- Hoe past het groeien van de 'jetser hara', zoals de rabbijnen zeiden, bij onze eigen psychologische observaties?
- Over welke paradox wordt gesproken?
- Hoe is "God liefhebben met heel je ziel" veelal verstaan?

Studievragen bij II,3: *Twee privégebeden van rabbijnen* (9. 48-52)

- Waarin verschillen formuliergebeden uit de synagogale liturgie van privégebeden?
- Waarom wordt het gebruik van de gebiedende wijs in privégebieden vermeden?
- Welke overeenkomsten zie je tussen de vermelde privégebeden en het Onze Vader?
- Waar is het zuurdesem symbool van?
- Sluit Paulus' gebruik van het zuurdesem in 1 Cor. 5 bij deze opvatting aan?
- Hoe past het citaat uit de Mechilta op Ex. 12, 17 in het betoog?

Studievragen bij II, 4: *Het Kaddisj-gebed*

- Waarin verschilt het Kaddisj van zowel formulier-gebeden als privégebeden?
- Hoe wordt God in het Kaddisj aangesproken?
- Wat is de inhoud van het Kaddisj?
- Wat is de vermoedelijke reden dat het Kaddisj ook het gebed voor rouwenden is geworden?
- Waar is de lofprijzing in het Onze Vader terug te vinden?
- Wat druk "amen" uit?

Hoofdstuk III: Het Onze Vader in het Nieuwe Testament

Studievragen bij III, 1: *De teksten van het Onze Vader en hun context.*

- In welke samenhang staat het OV in Matteüs?
- Welke drie vormen van 'godsdienstig leven' worden in Matt. 6 genoemd?
- Wat zou volgens de auteur de reden kunnen zijn dat het OV juist in Matt. 6 staat?
- Welke argumenten heeft de auteur om te vermoeden dat in het Matteüsevangelie het OV niet als een privé-gebed is overgeleverd?
- In welke samenhang staat het OV in Lukas?
- Hoe ordent Lukas zijn evangelie?
- Hoe verklaart de auteur de overgang van het verhaal van Maria en Martha naar het spreken over het OV?
- Welke mogelijke overeenkomst zit er tussen Matteüs en Lukas?

- Waarin zou het eigene van Jezus' bidden gelegen kunnen hebben?
- Waarin verschilt het OV in de Didachè van dat in de evangeliën?
- Welke conclusie terekt de auteur tenslotte uit de reden waarom de leerlingen van Jezus (en de gemeente) dit gebed wilden leren?

Hoofdstuk IV: Vergelijking van de teksten

Studievragen bij IV, 1: *De taal van Jezus en de taal van de overlevering.*

- Waaruit kunnen de taalkundige verschillen tussen de versie van het OV in Matt. en in Lukas worden verklaard?
- Welke betekenis geeft De Kruijff aan de noodzaak het OV te moeten 'leren' bidden?

Studievragen bij IV, 2: *Vergelijking van de teksten: Lukas.*

(Bede 1)

- Is het aanspreken van God als Vader uniek?
- Welk argument voert de auteur aan voor de veronderstelling dat de korte aanspreekvorm 'Vader' (in Lukas) inderdaad oorspronkelijk van Jezus is?

(Bede 2)

- Wat is het argument om te menen dat Lukas niet meer doet dan deze bede trouw overleveren?

(Bede 3)

- Wat is de reden om aan te nemen dat Lukas de derde bede alleen uit de traditie kent?

(Bede 4)

- Welke twee betekenissen zou het Griekse woord dat met "toekomend" is vertaald, volgens de auteur kunnen hebben?
- Wat is het verschil tussen de vertaling van de vierde bede bij Matteüs en bij Lukas?
- Hoe past Lukas interpretatie van de vraag om het dagelijks levensonderhoud met bijvoorbeeld het verhaal van Martha?
- Hoe past het verhaal van het Manna bij deze bede?
- Hoe past het vragen om brood in de zorg om een nieuwe wijze van samenleven?

(Bede 5)

- Wat is de reden om de laatste drie beden van het Onze Vader als een afgeronde eenheid te beschouwen?
- Welke verklaring geeft de auteur voor de koppeling van de vierde bede en de vijfde bede bij Lukas?
- Wat zijn de verschillen tussen de versie van de vijfde bede bij Lukas en Matteüs?

(Bede 6)

- Welke interpretatie geeft de auteur van de zesde bede tegen het licht van de vijfde bede bij Lukas?

Studievragen bij IV, 3: *Vergelijking van de teksten: Matteüs.*

(Bede 1)

- Welke conclusie trekt de auteur niet uit de populariteit van de versie van Matteüs?
- Waarin stemt de aanhef van de Matteüs-versie overeen met de andere (joodse) gebeden?

- Welke gedachte wordt verbonden aan het bezittelijk voornaamwoord 'onze'?
(Bede 2)
- Welke conclusie meent de auteur te kunnen trekken uit de tweede bede als het gaat om de vraag of het OV een liturgisch- dan wel privégebed is?
(Bede 3)
- Wat is de reden om aan te nemen dat voor Matteüs deze bede zeer belangrijk is?
- In welk traditioneel joods gebed speelt het aanvaarden van Gods koningschap ook een grote rol?
- In welke zin is "Uw wil geschiede zowel in de hemel als ook op de aarde" een uitleg van 'Uw koninkrijk kome'?
(Bede 4)
- Welke twee lezingen van de vierde bede in Matteüs geeft de auteur?
- Hoe worden brood en Tora in het licht van Matteüs en de joodse traditie met elkaar verbonden?
(Bede 5)
- Welke verklaring geeft de auteur voor de koppeling van de vierde en de vijfde bede bij Matteüs?
- Waarom zou de opvatting van Matteüs over "schuld" ons vreemd zijn?
- Hoe past het citaat uit het tractaat over de Grote Verzoendag (= *Yoma*) in hetgeen het evangelie van Matteüs te berde brengt?
(Bede 6)
- Welke reden zou Matteüs gehad kunnen hebben om de zesde bede anders te beëindigen dan Lukas het doet?
- Wat zou men kunnen denken bij "de boze"?
- Aan welke mogelijkheid zou Matteüs hebben gedacht, gezien tegen het licht van andere beden?

Hoofdstuk V: De thema's van het Onze Vader

Studievragen bij V: *De thema's van het Onze Vader.*

- (Bede 1)
- Hoe blijkt Gods vaderschap geen vanzelfsprekende zaak?
 - Hoe verklaart de auteur de bijbelse terughoudendheid in het God 'Vader' noemen?
 - In welke zin wordt God vader en Israël kind/zoon genoemd?
 - Waarmee wordt Gods vaderschap geassocieerd?
 - In welk opzicht zou men van een correctie van het 'vaderbeeld' kunnen spreken?
 - Waarmee werd het 'moederschap' in Israël vooral geassocieerd?
 - Wat drukt de relatie ouder-kind uit in het gebed?
 - Wie waren de *chassidim*?
 - Wat leren ons de kinderen uit het verhaal van Choni de cirkelmaker?
 - Wat leert ons het verhaal van de koperen slang t.a.v. het gebed?
 - Waarom is het opnemen van het koningschap van God een worsteling met de eigen verlangens?
 - In welk verband past de achtergrond van het lijdensverhaal van Jezus bij het gedeelte uit de Mechilta op Ex. 20,6?

- Wat wordt uitgedrukt in het beroep op Gods vergevend handelen?
- Wat wordt bedoeld met 'Gods Naam is program voor de mens'?
- Welk appèl gaat uit van Gods vaderschap?

(Bede 2)

- Hoe hangt heiliging met verheerlijking samen?
- Hoe is heiligheid zowel een eigenschap als een opdracht?
- Om wat voor soort 'scheiding' gaat het in het spreken over heiligheid?
- Wat betekent: wandelen achter de Heer je God aan?
- Ziet U overeenkomsten met Mat. 25,31-46?
- Waarom kunnen bij uitstek mensen Gods heiligheid zichtbaar maken?
- Wat wordt bedoeld met 'de hemel is programmatisch voor de aarde'?
- Waar is de heiliging van mensen van grotere betekenis?
- Wat is de specifieke betekenis van de heiliging van Gods Naam (Kiddoesj Hasjem)?
- Waarmee werd de heiliging van Gods naam synoniem?
- Welke drie geboden mochten nooit overtreden worden? Vergelijk met Hand. 15:29 (varianten in Kritisch Apparaat!).
- In welke zin wordt de geschiedenis van het concept van de *Kiddoesj Hasjem* in de middeleeuwen tragisch genoemd?
- Welk bijbelverhaal werd voor de joden tijdens de Kruistochten actueel?

(Bede 3)

- Welke opdracht aan de mens gericht, impliceert de bede om het koningschap van God?
- Wat wordt bedoeld met "de schepping vervolmaken"?
- Hoe verhouden God, mens en wereld zich met elkaar?
- Waar verwijst vrijwel elk joods gebed naar?
- Waarom begint de Tora met het scheppingsverhaal en niet met de wetgeving? Hoe past daarin het citaat uit het Exoduscommentaar (de Mechilta)?
- Op welke wijze komt het messiasschap ter sprake?
- Welke "twee houdingen" bedreigen de menselijke waardigheid?
- Wat is die messiaanse hoogspanning waarover wordt gesproken?
- Hoe past het citaat uit het Talmoedtractaat Sanhedrin 98a in het denken over de verantwoordelijkheid van de mens?
- Wat wordt bedoeld met: betrokken raken bij het program van de Messias?

(Bede 3)

- Bij wie komt de wil van God ook voortduren aan de orde?
- In welke zin is "Gods wil" een uitnodiging aan de mens?

(Bede 4)

- In welke zin is Manna meer dan brood?
- Waarom passen de beelden van "de baby" en "het kind" zo mooi bij Israël, dat in de woestijn zich met het manna voedt?
- Tot welke inzichten voedt de gave van het manna op?
- Welke les trekt de auteur uit het smelten van het overgebleven manna?
- Hoe past het citaat uit de Bergrede bij wat er is gezegd over het manna?
- Welke consequenties trekt Simeon bar Jochai uit de Torastudie?
- Waarom heeft de rabbijnse traditie in het algemeen Simeon bar Jochai uit de Torastudie?

- Waarom heeft de rabbijnse traditie in het algemeen Simeon bar Jochais gedragslijn niet aangemoedigd?
- Hoe past de discussie tussen Sjammai en Hillel in de context van Gods dagelijkse zorg?

(Bede 5)

- Waar duidt schuld op?
- Waarop wijst het ontbreken van schuldgevoel?
- Welk (bijbels) concept betreft de auteur hierbij?
- Hoe hangen de omkeer tot God met die naar de medemens samen?
- In welke zin is mijn naaste Gods vertegenwoordiger op aarde?
- Welke “existentiële” uitleg geeft de schrijver aan Jezus Sirach 28?
- Op welke twee manieren brengt mijn houding tot mijn medemens mij tot navolging van God?
- Hoe is ‘omkeer’ het fundament van de schepping?
- In welke zin sluit hetgeen Rabbi Jose ben Tartos zegt bij het concept “omkeer” aan?
- Waartoe dienen oordeelsvisioenen?
- Hoe wordt Rabbi Meïr door zijn vrouw Berurjah terecht gewezen?

(Bede 6)

- Om wat voor soort “beproeving” gaat het hier?
- Als de beproeving van God afkomstig is en verzoeking van de duivel, wat past dan het beste als vertaling? (zie ook hoofdstuk 6).
- Lees 1 Cor 10, 12. Gaat het daar om beproeving of bekoring/verzoeking?
- Wat is het onderscheid tussen modellen van verwerking en modellen van verklaring als je het toespitst op de problematiek van het lijden?
- Welke drie aspecten van beproeving komen in de midrasj op psalm 11,5 ter sprake?
- In welke zin kent de bijbel niet zoiets als een theologie van het lijden?
- Hoe past het spreken over de ‘*jetser hara*’ in de laatste bede van het Onze Vader?
- Met welke vraag in verband met het lijden worstelt Rabbi Levi Jitschak van Berditsjev feitelijk?

Hoofdstuk VI: De teksten en de RK vertaling 2016

- Welke bronnen zijn te ontdekken in het liturgische Onze Vader zoals wij het bidden?
- Wat zijn de opvallendste verschillen tussen de versies van Matteüs, Lucas en de Didachè?
- Bespreek met elkaar de verschillen tussen de oude en de nieuwe liturgische vertaling, in het licht van wat u dit boek over het Onze Vader te weten bent gekomen.

Over de vertaling ‘beproeving’ in plaats van ‘bekoring’ geeft Marcel Poorthuis de volgend aanvulling:

1. God beproeft de mens: zie het mannaverhaal (Exodus 16) en het verhaal van Abraham en Izaak (Genesis 22).
2. De mens beproeft God (zie het gemor van het volk bij Mara en het antwoord van Jezus aan de satan: je zult de Heer je God niet op de proef stellen in Matteüs 4)
3. De satan beproeft de mens / de satan beproeft Jezus (Matteüs 4).

In alle gevallen wordt hetzelfde woord gebruikt (Hebreeuws *nissaion*; Grieks *peirasmos*). Alleen onder 3 is dat te vertalen als: *bekoring/verzoeking*. Bekoring kan bij 1 en 2 niet.

Dat men kan bidden om voor de beproeving gespaard te blijven blijkt uit Gethsemane waar Jezus bidt dat de beker (van Godswege) aan Hem voorbij mag gaan. Toch: '... niet Mijn wil, maar Uw wil'. Dat komt wellicht het dichtste bij de bede van het Onze Vader.

2016, Adveniat/Pardes